

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

T R S T - 20. maja 1983 - Leto XXXV. - Štev. 9 - Petnajstdnevnik - Quindicinale - Abbon. postale - Gruppo II/70 - 300 lir

Kandidatne liste KPI za poslansko zbornico in senat

OKROŽJE TRST poslanska zbornica

1. **ANTONINO CUFFARO** - poslanec
2. **GLAUCO RIGO** - delavec, član tajništva tržaške federacije
3. **STOJAN SPETIČ** - novinar, član tajništva tržaške federacije

SENAT

- Trst 1 - **EZIO MARTONE** - načelnik komunistične svetovalske skupine
- Trst 2 - **JELKA GERBEC** - poslanka

Okrožje Gorica, Videm, Pordenon, Belluno

1. **ARNALDO BARACETTI** - poslanec
2. **ISAIA GASPAROTTO** - tajnik federacije v Pordenonu
3. **GIAN UGO POLESELLO** - univerzitetni profesor, član federalnega komiteja videmske federacije
4. **GIANNA BIG in PIRELLA** - učiteljica, član goriške federacije
5. **NINO BRUNETTO BONAN** - inženir, občinski svetovalac v Feltre, član federacije v Bellunu
6. **SANDRINO DE TOFFOLO**
7. **MARIO LAVRENČIČ** - župan v Doberdoby
8. **SERGIO PARENZAN** - upokojenec, član goriške federacije
9. **RENATO ANGELO ROBERTO** - delavec v Zanussi
10. **GIANCARLO ROSSI** - delavec, tajnik sekcije v Spilimbergu
11. **RENATO SIMBOLI** - učitelj, član tajništva deželnega PDUP

12. **GIUSEPPE TAM** - zdravnik, član videmske federacije
13. **ILARIO VENTUROLI** - tehnik, župan v Longaroneju

GORICA

NEREO BATTELLO - odvetnik

VIDEM

FRANCO COMUZZI - farmacist

ČEDAD

CARMELO CONTIN - načelnik pokrajinske svetovalske skupine

TOLMEČ

MARCO MARRA - neodvisen, župan občine Arta Terme

PORDENON

ALVISE COGHETTO - pokrajinski svetovalac

Kandidatne liste KPI za deželni svet Furlanije-Juljske krajine

OKROŽJE TRST

1. **CLAUDIO TONEL** - tajnik tržaške federacije, deželni svetovalec
2. **GIORGIO ROSSETTI** - deželni tajnik, KPI član CK, deželni svetovalec
3. **BORIS ISKRA** - profesor, deželni svetovalec
4. **GIANFRANCO BISIACH** - delavec, deželni tajnik PDUP
5. **PAOLO PAROVEL** - neodvisen, trgovec
6. **DORA PEZZILLI** - neodvisna, predsednica deželnega AIED
7. **FRANCO ROTELLI** - neodvisen, direktor tržaške psihiatrične ustanove
8. **GIORGIO APOSTOLI** - tehnik, pokrajinski svetovalec
9. **GIORGIO CANCELANI** - član upravnega sveta tržaškega pristanišča
10. **PERLA LUSA** - član tajništva tržaške federacije, pokrajinska svetovalka
11. **GASTONE MILLO** - pokrajinski svetovalec
12. **ESTER PACOR** - koordinatorka deželne UDI-ZŽI
13. **STELIO SPADARO** - profesor, pokrajinski svetovalec
14. **EDVIN ŠVAB** - župan občine Dolina

OKROŽJE GORICA

1. **IVAN BRATINA** - profesor, deželni svetovalec
2. **PAOLO PADOAN** - podžupan v Tržiču
3. **GIANFRANCO BISIACH** - delavec deželni tajnik PDUP
4. **AURELIO PUNTIN** - delavec, tajnik sekcije Italcantieri
5. **SERGIO ALTIERI** - slikar, občinski svetovalec v Koprivi
6. **ALEKSANDRA DEVETAK** - uradnica
7. **LILIANA ARDIT in ULIAN** - gospodinja, član SUNIA, občinska svetovalka v Gorici

SLOVENCİ IN VOLITVE

Običajno si bralec pod tem naslovom predstavlja zgolj naštevane specifičnih manjšinskih interesov, ki naj bi prišli do izraza na volitvah, nekako po znanih in ustaljenih geslih «izvolimo čimveč Slovencev» ali «zagotovimo vsaki komponenti svoje zastopstvo». Pa ni povsem tako. Slovenci v Italiji smo v celoti vključeni v splošno družbeno, gospodarsko in politično dogajanje. Smo delavci, obrtniki, kmetje, trgovci, razdeljeni smo po ideologijah in strankarskih simpatijah, na volitvah pa skušamo poleg svojih narodnostnih uveljaviti tudi druge interese. Seveda, to nikakor ne pomeni utapljanje največjega interesa, boja za globalno zaščito, v morju ostalih socialnih ali političnih vzgibov. Zgrešeno pa bi tudi bilo, če bi obravnavali samo ta problem, ne da bi se spuščali tudi v ostale.

Zato nam ne bo vseeno, kako glasujejo naši ljudje. Tudi nas, prav tako kot ostale državljane, tare gospodarska kriza. Večina naših ljudi je zaposlenih in ve, kaj pomeni neopustljivost združenja industrijcev in drugih delodajalcev, ko gre za obnovo delovnih pogojev. Ni naključje, da je bilo visoko število slovenskih delavcev, žena in mladine tudi na nedavnih manifestacijah ob splošni stavki v obrambo tržaškega in vsedržavnega gospodarstva.

Glas, oddan komunistom, torej ni samo podpora bitki KPI za globalno zaščito naše manjšine, pač pa tudi (vsaj za večino volilcev) potrditev linije in predloga demokratične alternative, torej vladnega zavezništva, ki naj potisne v opozicijo konzervativne sile, začeni s krščansko demokracijo. Pomeni torej glas za enotnost leveice, vse leveice, ki edina lahko globoko pretrese in prenove sicer gnilo italijansko družbeno stvarnost. Glas za KPI končno pomeni podpreti edino levičarsko silo, ki ima dovolj moči in odločnosti, da uvede v Italijo potrebne spremembe. Dvajsetletne izkušnje z levosredinskimi ali podobnimi koalicijami med socialisti in demokristjani najbolj dokazujejo, da je vsak poskus spreminjanja v Italiji nemogoč brez neposredne soudeležbe komunistov, njihove organizirane družbene sile in ljudi, ki jih podpirajo.

Tudi kot pripadniki narodne manjšine moramo vedeti, kolikšen je naš interes, da v Italiji zmagajo napredne sile. Dobro namreč vemo, da se nam je slabo godilo vsakokrat, ko so zmerne sredinske sile imele premoč. To so bila, konec koncev, tudi leta napetosti v mednarodnih odnosih in poskusa kaljenja odnosov na italijansko-jugoslovanski meji. Prva žrtev tedaj homatij pa je bila manjšina, predvsem njeni najbolj izpostavljeni deli. Tu mislimo predvsem Beneške Slovence, ki so na svoji koži občutili politiko centrističnih vald: izsel-

jevanje, brezposelnost, vojaške služnosti, neusmiljeno izkoriščanje, beg s podeželja... Poleg vsega tega pa še narodno in jezikovno ustrahovanje.

Zmaga KD in njenih centrističnih skomin bi pomenila tudi vračanje k birokratskemu državnemu centralizmu, ki je že ničkolikokrat dokazal, da ne spoštuje samostojnosti krajevnih in deželinih uprav, ker je gluh za njihove posebnosti.

Na volitvah v deželni zbor Furlanije-Juljske krajine pa nas zanima, da bo izvoljeno čimveč svetovalcev, ki ne bodo samo skrbeli za razdeljevanje rimskih finančnih sredstev, pač pa tudi skrbeli za skladnejši razvoj celotne dežele ob upoštevanju vseh specifičnih zadržanosti in posebnih interesov najbolj obrobni področij. Dosedanja deželna vlada, ki je slonela na premoči KD (medtem ko so PSI, PSDI, SSK in druge stranke bile le nepomembni privesečki), je v bistvu le upravljala sredi krize tako, da je — na Goriškem in Tržaškem — razdeljevala «uspalne praške», nikakor pa ni znala uveljaviti samostojnega razvojnega modela, ki bi temeljil tudi na gospodarskem sodelovanju s sosednjimi državami in narodi. Oh, da, o tem je bilo izrečenih veliko donečih besed, vendar se z besedami ne gradi nič konkretnega, tudi na področju obmejnega sodelovanja ne. In vendar potrebuje naša dežela predvsem miru, notranjega in zunanjega. Na delu pa so sile, ki težijo k razbijanju dežele, vznemirjanju duhov in spodbujanju nasprotij — med Furlani in Tržičani, med Slovenci in Italijani in tako dalje.

Zato tudi poudarjamo, da je v naši deželi potreben korenit zasuk, ki naj omogoči zares naprednim silam, da prevzamejo v svoje roke njeno krmilo. To ni nemogoče, če se bo okrepila vsa leveica in v njenem okviru predvsem KPI.

V tem splošnem okviru se bomo kot Slovenci opredeljevali tudi zato, da bi v čimvečji meri zaščitili svoje lastne, manjšinske koristi.

Tu mislimo najprej na naš boj za zakonsko zaščito naših pravic. Naši ljudje vedo, da je KPI in še posebej njeni slovenski senatorki Jelki Grbec (ob podpori cele skupine) najprej uspelo premakniti z mrtve točke vso zadevo. Sestala se je komisija za ustavno vprašanje pri senatu, začela obravnavo zakona, se dogovorila o srečanjih s predstavniki manjšine... Tedaj se je nekaj zataknilo in ni tajnosti, da so temu krive predvsem lokalne sile, v videmski in tržaški pokrajini. Zaviralne sile so bile in so še danes predvsem pri KD, na desnici (z LpT), pri nekaterih laičnih sredinskih silah, kot sta PSDI in PRI. Redek je človek, ki bi ne vedel tega. Prav tako so redki, ki niso doumeli, da sta v teh pogojih soudeleženi dve stranki sedanjega vladnega zavezništva: socialisti s svojo mlačnostjo do narodnostnega

vprašanja in SSK s svojo pasivnostjo, ki je odraz čedalje večje podrejenosti do KD.

Samo okrepitev celotne leveice in še posebej KPI, oziroma poraz demokristjanov na volitvah, lahko pospeši postopek za odobritev našega zaščitnega zakona. V tem pogledu pa je seveda prejšnja slej nujno, da tudi tokrat dobimo Slovenci svoje mesto v parlamentu. To mesto pa omogoča samo komunistična lista!

To so zunanji politični pogoji. Potrebna pa je tudi čimvečja akcijska enotnost vseh Slovencev, da dosežemo zastavljene cilje. Med temi so, gotovo, tudi srečanja s socialističnim voditeljem Craxijem, katerim se je doslej spretno izognil.

Enotne nastope slovenske manjšine je doslej zagovarjala predvsem komunistična komponenta. Vsaj med strogo političnimi skupinami. Tega pa ni mogoče reči za ostale, ki so s svojimi kapricami in ozkoglednostjo gledali na enotno nastopanje zgolj skozi očala lastnega prestiža.

Na zadnje mesto pride še vprašanje «čimvečjega slovenskega zastopstva». Nikoli ne bomo nehali ponavljati, da je res važno čimvečje slovensko zastopstvo, vendar se moramo v vsakem primeru vprašati «za kakšno politiko». Kdor si želi podrejenega sodelovanja z demokristjani, kdor misli, da je edino koristna politika vključevanja v vsako strukturo oblasti, ne glede na plačano ceno, ta naj ne glasuje za KPI, izbere si lahko kaj drugega. Kdor pa misli, da je moč slovenskega zastopstva tudi v povezanosti z ljudstvom v vseh treh pokrajinah naše dežele, kjer živi manjšina, naj odda svoj glas kandidatom KPI. Ta je v svoji skupini imela dva slovenska deželna svetovalca (profesorja Iskro in Bratino), na Goriškem in na Tržaškem. Cilj slovenskih volilcev bi morala biti potrditev obeh slovenskih zastopnikov!

Isto velja tudi na parlamentarnih volitvah. Edina stranka, ki zagotavlja Slovincem resnično možnost izvolitve lastnega člana v parlamentu, je KPI. Nobena druga! To vedo mnogi Slovenci, ki so tako zavedni, da so sposobni na volitvah premestiti tudi svetovnonazorske razlike in podpirajo naše kandidate. Verjetno bo tako tudi tokrat, kljub poskusom vodstva SSK, da bi s svojo listo na političnih volitvah odvrnila vsaj del volilcev in jih prepričala, naj svoje glase uporabijo na jalov način.

Zato ponavljamo: glas slovenskih volilcev za KPI je glas za uveljavitev njihovih družbenih, gospodarskih in narodnih koristi. Je glas za demokratično alternativo, ki naj končno spremeni Italijo in tudi našo deželo. Je glas za potrditev slovenskih zastopnikov v rimskem parlamentu in deželnem zboru Furlanije-Juljske krajine.

Novosti na politični polici: devinska gospa in kaprice SSK

Politična kronika zadnjih dni je res zanimiva in bogata. Za pravo presenečenje so poskrbeli tržaški socialisti. Tako jih je prešlo na jeziku, da niso počakali niti do napovedane tiskovne konference (v petek) in so že nekaj dni prej sporočili, da bo bivša poslanka Liste za Trst, Aurelia Gruber - Benco, kandidirala za PSI kot neodvisna, tako za poslansko zbornico in senat.

Kaj lahko rečejo preprosti ljudje? Stara «gromovnica» (kot jo je označeval Primorski dnevnik) nas ne čudi, saj je v svojem dolgem življenju že nešteto krat spremenila svoja politična stališča. In vendar nas, politično vzeto, zanima predvsem nekaj drugega. Kakšna bodo njena stališča do ključnih problemov našega mesta, ki se zdi, da je njen edini življenjski interes? Bo še vztrajala, da moramo luko dati v najem multinacionalnim družbam? In njena «prosta carinska cona», kateri PSI dosledno nasprotuje? Kaj pa odnosi z Jugoslavijo? Prepričani smo bili, da so temeljne važnosti za ohranitev miru na tem končku Evrope. Bo Gruberca spoznala, da se je bridko motila v prejšnjih letih, ko je vzklikala na Trgu svetega Antona, da je gibanje «melonov» začetek nove republike v Italiji. In končno, kakšno bo njeno stališče do problemov naše manjšine? Nismo pozabili, da je najprej predložila, nato pa umaknila svoj zakonski osnutek o zaščiti naše manjšine. Lep dokaz doslednosti! V svojih stališčih pa stara devinska gospa res ni bila naklonjena naši manjšini, tudi branje besedila njenega (umaknjenega) zakona nam to dokazuje. Gruber Bencova trdi, da živimo Slovenci samo na Krasu («med legendo in poezijo»), zaščito pa naj bi imeli samo tam, kjer nas je več kot 50 odstotkov. Skratka, tam kjer smo že absolutna večina, nikakor pa ne tam, kjer smo «manjšina». Po njenih računih bi torej morali uživati zaščito v Repentabru, Zgoniku in Dolini. Kajti povsod drugje (v Nabrežini, Trstu in Miljah) je Slovencev manj kot 50 odstotkov... Tudi o tem bodo morali resno razmišljati naši volilci.

Drugo neprijetno presenečenje pa prihaja iz vrst SSK. Tej stranki gre sedaj za nohte, ker se boji, da ne bo izvolila svojega deželnega svetovalca. Namesto, da bi ji to bila glavna skrb, pa je sklenila nastopati tudi na parlamentarnih volitvah. Uradno zato, da «prepreči razpršitev glasov».

V dokaj prozornem jeziku se to razu-

me tako: «Dobro vemo, da so naši glasovi vrženi proč, da nimamo niti najmanjše možnosti uspeha, kljub temu pa pozivamo svoje volilce, naj prekrižajo znak z lipovo vejico. Zakaj, boste rekli? Po domače povedano zato, ker nečemo, da bi naši volilci oddajali svojega glasu sen. Grbčevi in komunistom, ki edini izvolijo Slovence v parlament. To nam gre pač na živce, preskromni pa smo, da bi prispevali k njegovi izvolitvi in tako pripomogli k paktični uveljavitvi enotnosti naše manjšine. Seveda ji bomo po izvolitvi čestitali, ker smo olikana stranka, toda njena izvolitev nas ne zanima. Ker pa smo dosledni in trezni v svojih presojah, poudarjamo, da izvolitev slovenskega parlamentarca ni problem, ki bi zanimal vse Slovence. Pač pa je edini resni problem naše

manjšine, od Trbiža do Milj, ali bo izvoljen naš Drago Štoka tudi za četrto mandatno dobo. Narodna dolžnost vsakega Slovenca je, da nam pomaga, četudi si tega nismo zaslužili...» In tako dalje, z doslednostjo na cik cak, oklevajoče, omahujoče in stokajoče.

Naša sreča je le v tem kar je poudaril že pesnik pred tolikimi leti, da smo ljudje, «ki ne ubogajo na vsak ukaz». Znamo ločiti zrna od ljuke, pametne od nes pametnih nasvetov. Slovenci, ki kaj dajo na svoj ponos, bodo 26. junija prekrižali znak KPI in oddali svoj glas za izvolitev slovenskega člana v italijanski parlament, kajti boj za globalno zaščito se tiče nas vseh, ne glede na svetovnonazorske razlike in kaprice vodilne skupine v SSK, ki očitno podcenjuje razsodnost svojih volilcev.

Aktivisti naše partije pred sodiščem v Trstu, kjer bomo v kratkem predložili kandidatne liste za volitve deželnega sveta v Furlaniji Julijski krajini in za obe veji parlamenta. Na deželnih in političnih volitvah nastopa naša partija z vsedravnim simbolom (torej brez dvojezične oznake), ker lahko samo na ta način izkoristi ostanke na vsedravnih in deželni ravni. V dosedanji mandatni dobi je KPI imela dva slovenska deželna poslanca in slovenskega predstavnika v senatu republike. Naša skupna naloga je, da jih potrdimo.

ENRICO BERLINGUER

Alternativa krščanski demokraciji v vodstvu države: nujnost, ki je v Trstu otipljiva

Slika, ki jo kaže danes Trst, je zgovorna, ker priča o razkrojevalnem procesu in krizi, ki pretresa Italijo.

Trst je mesto z ogromnim potencialom, leži na pomembnem področju, kjer se lahko razvijata blagovna menjava in mednarodno sodelovanje, v resnici pa propada, iz dneva v dan je bolj revno in ponižano.

In vendar je to edinstven primer kulturnih in produktivnih izročil, velikih trgovskih in pomorskih izkušenj, ki ostaja neizkoriščen in propada v vzdušju neznanega razsipavanja. Zato poudarjamo, da je Trst »državni problem«.

Seveda, vemo za zgodovinske vzroke, ki so pogojevali življenje in gospodarjenje v Trstu. Toda sedanje propadanje moramo pripisati drugim, časovno bližjim razlogom.

Kajti Trst trpi zaradi zgrešenega načina vladanja krščanske demokracije, ki je privedla Italijo do bankrota in upošteva Trst zgolj kot breme, nikakor pa ne kot gospodarsko pridobitev.

Italija nima jasnih programov, smeri gospodarskega razvoja, pač pa jo vodijo tjavendan in Trst sledi splošni usodi. Vlada skrbi zanj samo s podporami, drobnarijami, ki ga nenaravno potiskajo na rob dogajanja.

Tržačani lahko s svojimi glasovi kaznujejo odgovorne:

- za negativne vplive, zaradi katerih mestu niso doslej priznali njegovih posebnosti (tako na vladni, deželni in krajevni ravni);

- za dvoumni način reševanja tržaških vprašanj;

- za kritje, ki so ga imele desničarske, konzervativne in nacionalistične sile;

- za škodo, ki jo je Trst utrpel, ker ni bilo demokratično rešeno vprašanje pravic slovenske narodne manjšine;

- za škodo, ki so jo utrpeli tržaške produktivne strukture, ki bi jih morali okrepiti v splošno korist italijanskega gospodarstva.

Delavski boji in pritisk KPI na vlado v parlamentu, naj se loti »tržaškega vprašanja«

Komunisti se borimo proti takemu početju in z nami je bil ves delavski razred, skupaj z zdravimi in naprednimi silami v mestu. Brez širokih, enotnih, odločnih nastopov tržaskih delovnih ljudi bi bilo tržaško gospodarstvo že uničeno do kraja in bi vsak poskus razvoja bil brezupen. V zameno bi se razraščala šovinizem in druge razkrojevalne sile, ki škodujejo demokraciji, ker želijo vsiliti Trstu načelno ločevanje in spopad med posameznimi narodnostnimi skupinami.

Ne tajimo, da imajo tudi prevare in razočaranje svojo težo, saj so povzročile pojave izolacionizma, bega v preteklost in nastanek dvoumnih sil, kot je Lista za Trst, ki se je razvila na val protestov zaradi nevzdržnega gospodarskega položaja, a sedaj skuša usmeriti ta protest k varljivim ciljem. Ni naključje, da se sedaj spet približuje KD in tako kaže svoje pravo obličje sile, ki brani staro politiko ohranjanja dosežanih ločitev.

KPI je prepričana, da so mnogi Tržačani spoznali, kaj predstavlja Lista za Trst, da so bila izgubljena leta, ko bi lahko zares spremenili vzdušje in politično vodstvo v mestu. Najbrž so Tržačani spoznali, da je obsojena na propad vsaka sila, ki bi želela zožiti tržaško vprašanje za tesna obzorja lokal-patriotizma.

Levičarske sile in demokratična gibanja so alternativa KD, LpT in propadanju Trsta

Če torej drži, kar trdimo, da je tržaško vprašanje vsedržavnega in celo medna-

rodnega pomena, moramo v ospredje naše volilne kampanje postaviti vprašanja miru in popuščanja napetosti, torej zunanje politike, ki naj razvija evropsko sodelovanje med vzhodom in zahodom, med severom in jugom, da bo Italija zares protagonist (ne pa podrejeni partner) evropske skupnosti in atlantskega zavezništva.

Preporod Trsta je odvisen od splošne obnove državne politike. Potrebna je korenita sprememba načina vladanja, ovrednotiti moramo deželno avtonomijo (tudi z novo razčlenbo krajevnih oblasti), demokratične ustanove naj delajo s polno paro in se najprej lotijo vprašanja priznanja pravic slovenske narodne manjšine, tudi zaradi pomena, ki ga pripisujemo njeni prisotnosti v mejah naše države, kjer lahko predstavlja izhodišče prijateljstva med sosednjimi narodi, omikanega sožitja in kulturnega bogstva.

Naši predlogi za Trst — katere smo strnili v parlamentarni resoluciji — izhajajo iz prepričanja, da je preporod gospodarstva odvisen predvsem od udržitve obstoječih produktivnih struktur, od podpore mednarodni vlogi tržaške luke, od trgovskega prometa in znanstvene raziskave.

Naša resolucija v parlamentu pomeni, da upoštevamo Trst kot izhodišče boja za obnovo gospodarstva v državi, kjer moramo ovrednotiti njeno produktivno strukturo tudi z razvojem znanstvene raziskave, uvajanjem novih tehnologij in razvijanjem oblik mednarodnega sodelovanja s sosednjimi državami in predvsem z Jugoslavijo, da bo mogoče privabiti na Jadran nove gospodarske in pomorske pobude, tako javnega kot zasebnega značaja.

Prav zaradi cene, ki ga je plačal demokrščanskemu načinu vladanja, mora biti Trst zainteresiran za demokratično alternativo, ki jo predlagamo komunisti. Zato vabimo vse napredne sile, naj se izrečejo že sedaj, pred volitvami. Kajti Trst ima veliko naprednih sil med delavci, upokojenci, ženskami in mladino, ki so se tudi pred nekaj dnevi udeležili pomembnih borbenih manifestacij. V Trstu delujejo izobraženci, tehniki, raziskovalci, ki so veliko prispevali k razvoju znanosti in osvobajanju človeka v Italiji in v svetu. Tudi njim naslavljam poziv, naj se v tem odločilnem trenutku vključijo kot protagonisti v boj za drugačno bodočnost v Trstu in za obnovo Italije.

RAZGOVOR Z NILDE JOTTI

Sodelovanje ljudstva je bistvo alternative, ki jo levica ponuja za spremembo tudi v Trstu. Bele glasovnice ohranjajo oblast KD in LpT

V tisku se veliko govori, da bodo na skorajšnjih volitvah narasle bele glasovnice. Mnogi trdijo tudi, da je to posledica razočaranja za delo levičarskih krajevnih uprav. Mislite, da to drži?

Stranka belih glasovnic ne obstaja. Seveda, so tudi primeri oddajanja belih glasovnic, vendar se mi zdi, da je značilno za Italijo prav nasprotno: veliko sodelovanje ljudstva na volitvah, ki dosega v Evropi najvišja razmerja.

Kdor glasuje belo izraža v bistvu neugodje, ki mu morajo prisluhniti vse politične sile in nanj odgovoriti z močnejšo idejno in programsko prisotnostjo.

To je prvenstvena naloga naprednih krajevnih uprav, če v njih ohranjamo značilnost trajnega obnavljanja. Pojdimo zato naravnost pred občane, da z njimi opravimo obračun storjenega in da nas bodo lahko sodili. Ne verjamem, da si ljudje ne pričakujejo več ničesar. Naše ljudstvo je zrelo, zaveda se svojih pravic, obenem pa tudi ve kolikšne so težave, ki jih srečuje sodobna družba. Ljudje svobodno ocenjujejo dogodke in tudi to je pridobitev bojev leve in desnih desetletij.

Izkušnje upravljanja krajevnih ustanov je torej za levico še vedno bogata in pomenljiva...

Da. Predvsem pa lahko računamo na pomembno «šanso»: širjenje možnosti

soudeležbe občanov pri javnih izbirah.

To pomeni, da moramo pogumno dati pooblastila krajevnim svetom, spreminiti način imenovanja (brez lotizacije), razvijati sodelovanje z organizacijami, gibanji in društvi, ki delujejo v družbi.

Vse to lahko naredimo. Toda pazimo tudi na dejstvo, da krajevne uprave ne morejo rešiti vprašanj, ki so vsedržavnega značaja, torej velikih družbenih in gospodarskih vprašanj. Tudi si ne moremo predstavljati, da bodo šibke krajevne uprave rešile velike probleme, kot so življenjski pogoji v velikih metropolah, kot so Milan, Neapelj, Rim ali Turin. Mnogo je namreč odvisno od izbire vsedržavnih vlad.

Po «turinski aferi» se sprašujemo, kaj nam pomeni moralno vprašanje. Je potrebno večje nadzorstvo javnih upraviteljev ali pa več stikov z občani?

Turinski dogodki so nas vznemirili, vendar jih ne smemo ocenjevati kar tjavendan. Kaznovati bo treba vse, ki so karkoli zagrešili. Obenem pa ne smemo zanemariti nekatera bistvena vprašanja, kot na primer nadzorstvo, ki ni samo birokratsko, saj ga morajo izvajati tudi občani, preko njihove soudeležbe in organizacij.

Vsekakor pa menim, da je potrebno dvoje: prozornost in kolegialnost

občinskih odborov ter reforma upravnih procedur.

Vse je torej odvisno od reforme krajevnih uprav?

Seveda, ker gre prepočasi. Zadnje čase mnogi govorijo o velikih reformah italijanskega političnega sistema, v resnici pa niso bili sposobni uveljaviti reforme obstoječih krajevnih uprav, kot določa ustava.

Občine in pokrajine nimajo prave vloge, delujejo pa na osnovi zelo starih zakonov, ki jih sproti krpa jo s popravki.

Kaj pa misliš o Trstu?

Trst doživljam predvsem kot vsedržavno vprašanje. Tega niso razumele vse dosedanje vlade, ki so sicer sprejemale določene ukrepe, a niso obrodili zaželenih sadov. Po svoji zgodovini, kulturnih in poklicnih izročilih lahko postane Trst središče neke gospodarske in zemljepisne stvarnosti, ki naj stremi k mednarodnemu sodelovanju.

Zato mislim, da v bodoče niso potrebni omejeni ukrepi. Potrebna je nova zunanja politika. Zdrave sile tržaškega mesta se ne smejo zapirati vase, ker je to zgrešeno in škodljivo. Pač pa naj spodbujajo širša gibanja in naj se lotijo gospodarskih, kulturnih, znanstvenih in drugih vprašanj, da bo možna obnova, tako v Trstu kot v Italiji.

Trst brez župana: rahlja se koalicija med «meloni» ter laiko-socialisti

Trst je že nekaj tednov brez župana in vprašljivo je, če bo izvoljen na seji občinskega sveta, ki je bila sklicana za torek. Na prvi seji po odstopu odv. Cecovinija, ni kandidat Liste za Trst prejel več kot ene tretjine glasov, potrebna pa je absolutna večina.

Cecovini se je pobral, takorekoč brez pozdrava. Naš tovariš Calabria je na prvi seji občinskega sveta dejal, da se je vedel kot poveljnik, ki zapuša ladjo, ko se ji bliža vihar. S tem je hotel poudariti prav misel, da se v nekaj zmagoviti Listi za Trst vendarle nekaj rahlja, škripa. Poznejši prehod poslanke Gruber Benco k PSI je to le potrdil. Zlobni jeziki trdijo, da se je Cecovini dogovoril s svojo stranko (liberalno, op. ured.) in

da se bo v parlamentu priključil liberalcem. V primeru oblikovanja sredinske vlade, kakršno si želi demokrščanski tajnik De Mita, naj bi Cecovini s pomočjo liberalcev in framazonov bratov v vseh strankah, postal celo podtajnik za pravosodje... Seveda, boj za stolčke je najljubši šport teh naših tržaških «lažimoralistov», ki so pet let vleklili za nos tržaške naivneže. In teh ni manjkalo.

Pri svojih odločitvah se je Cecovini oziral zgolj na svoj osebni interes, kar nas ne čudi. Popolnoma je prezrl interese politične koalicije, ki je nastala lanske poletje med Listo, laičnimi in socialističnimi strankami. Zaveznikov baje sploh ni opozoril, da namerava od-

stopiti in s tem prepustiti barko tržaške občine na milost in nemilost političnim viharjem predvolilnega obdobja.

Tako se je zgodilo, da je Lista lahko pokazala laičnim in socialističnim zaveznikom svoje pravo, reakcionarno lice. Za župansko mesto je kandidirala Alfierijska Serija, starega gospoda, ki je znan predvsem po tem, da je aktiven protislovenski nacionalist.

Med zasluge mu, razen zagonetnega početja v letih druge svetovne vojne, na primer štejejo razne publikacije o fašistični preteklosti Trsta ter dejstvo, da je med najaktivnejšimi pobudniki in voditelji zloglasne «Lega nazionale» v Trstu. Baje je osebno bil med pobudniki gnusne kampanje proti vključitvi slo-

venskega socialista Hreščaka v tržaški občinski odbor sredi šestdesetih let. Pozneje, ko je že bil v občinskem odboru, pa se je proslavil z «afero» o dvojezičnih transparentih tržaške luške kompanije. Bralci se morda spominjajo, da so tržaški pristaniški delavci razobesili po tržaških ulicah dvojezične transparente. Tedaj je odbornik Seri zahteval njegovo odstranitev. Posegel je pri kvesturi in prefekturi, toda na srečo ni naletel na razumevanje. Tudi zato, ker so luški delavci s stavko, manifestacijo in budnostjo poudarili, da bodo dvojezični transparenti ostali tam, kamor so jih obesili. Niso jih odstranili, ker se nihče ni upal. Res pa je, da se je Seri tedaj skliceval na «voljo mesta». Pozneje so odkrili, da je volja mesta bila brzojavka, ki jo je poslala Lega Nazionale. Torej Seri je brzojavil Seriju naj odstrani dvojezične transparente.

No, tega župana je Lista hotela vsiliti tudi laiko-socialističnim zaveznikom. Gambassini pa je celo zagrozil, da bodo sprožili krizo na občini in pokrajini, če ne bo tako, kot želi Lista.

Rezultati so na dlani: v prvi balotaži je kandidat LpT prejel 16 glasov, naš kandidat Calabria pa 13. Vsi ostali (KD, PSI, laiki) so oddali bele glasovnice. Značilno je, da so fašistični svetovalci izizvalno oddali svoj glas pokojnemu Francescu Giunti, obenem pa na ves glas povedali, da so pripravljeni glasovati tudi za Serijo, ker mu zaupajo...

V vrstah laično socialističnih strank je nastala zmeda. Tolikanj opevano zavezništvo pod Cecovinijevim vodstvom ni obrodilo nikakršnih sadov. Tovariš Calabria je povedal, da je edina novost, ki jo prinašajo melonarske uprave slika, z obrazom župana Cecovinija, ki bo izobešena v «galeriji županov in podeštatov» v stari občinski palači. Za Trst pa se kriza nadaljuje, kot prej, še bolj kot prej.

Komunisti vsekakor nismo ostali križem rok. Tov. Poli je v občinskem svetu pozval laične in socialistične stranke, pa tudi posamezne svetovalce Liste, ki čutijo demokratično in napredno, naj pridejo na dan in zavržejo reakcionarno in konzervativno politiko dosedanjih občinskih uprav. Tudi zavezništvo s KD

bi ne imelo drugačnega predznaka. Ustvarjanje demokratične alternative je možno samo, če se vse napredne in demokratične sile oglasijo in zavzamejo za novo večino, nov program, ki naj upošteva produktivne in kulturne interese Trsta, njegov zemljepisni in zgodovinski položaj, pravice Slovencev do enakopravnosti.

Je to možno? Predstavnik PSI je že izjavil, da je po njegovem edino zavezništvo možno le z Listo za Trst in, jutri, tudi s krščansko demokracijo. Vendar pušča odprta vrata drugačnim rešitvam, ko trdi, da bo razprava o tem stekla po junijskih volitvah.

To — preprosto povedano — pomeni, da imajo Tržičani nov razlog več, da podprejo KPI. Kajti zmaga levice in še posebej KPI, zagovornice nove alternative za Trst, lahko spremeni tudi odnose v občinskem svetu in v mestu. Lahko primore k hitrejšemu razkroju Liste, socialiste pa lahko prepriča, da je njihovo povezovanje s konzervativnimi in desničarskimi silami protizgodovinsko, nekoristno in škodljivo.

Jože Pirjevec: Moj odnos do KPI

KPI JE NA TRŽAŠKEM IZJEMA

2. Nadaljevanje

Vzporedno z NOB sem se začel zanimati tudi za jugoslovansko izkušnjo, tako kakor se je oblikovala po letu '45, in gledati na ta edinstveni proces v komunističnem gibanju z vedno večjim zanimanjem, ki se je razvilo nekaj let pozneje v poglobljeno raziskovalno delo. Jugoslavija, kakršna je nastajala med leti '45 in '48, mi ni bila prav nič všeč, ker je preveč spominjala na stalinistično Rusijo. Postajala je privlačnejša po razkolu s Stalinom in to predvsem zaradi svojega notranjega razvoja, ki je slonel na prepričanju (če naj rečem s Heglom in Bakuninom), da je teorija siva, zeleno pa drevo življenja.

Nemirno in pogumno iskanje Kardelja v smeri vedno večjega osvobajanja posameznika od družbenih nadstruktur, ki ga hočeš nočeš utesnjujejo, dejstvo, da je to iskanje vsaj delno prehajalo v prakso jugoslovanskega samoupravljanja, me je vznemirjalo in mi dalo misliti, da je mogoče prav v izpopolnjenem in razvitem jugoslovanskem sistemu najti odgovor na vprašanje, kakšen naj bo socializem, za katerega se spleča boriti. Ostajali so seveda marsikateri dvomi, predvsem v zvezi z vlogo partije v samoupravnem sistemu, partije, ki z besedami načrtuje samoupravljanje, a ga pogosto v praksi zanika, ker hoče ohraniti hegemonično vlogo v družbi. Ali s tem istočiansko ne daje in ne jemlje, ali s tem ni podobna Penelopi, ki podnevi tke in ponoči razdira. Bo jugoslovanska politična elita dovolj zrela in pogumna, da bo znala kreativno odgovoriti na to

dejstvo? Aleš Bebler mi je nekoč dejal (še slišim njegov fini, nekoliko ironični glas): «Mi, strahopetci nismo bili nikoli». Vendar se je pogosto lažje upreti vsemogočnemu Stalinu, kot neki administrativni, v svoj prav, v svoje pravice in privilegije zasidrani strukturi. O tem bi Hruščev imel marsikaj povedati, pa mislim tudi Tito.

Srečanje z Rusijo, s klasično deželno «realnega socializma», je moja misel o komunizmu še bolj razgibalo. V Moskvo sem šel leta 1976, zato da zberem material za knjigo o zadnjih sto letih monarhije Romanovih. Šel sem z vznemirjenjem in ljubeznijo, kakor v nobeno drugo deželo. In ta ljubezen «v moji duši še ni povsem ugasnila», da rečem s Puškinom. Kako naj tudi bi v človeku, ki se globoko čuti Slovenca in Slovana in ki je skoraj deset let svojega življenja posvetil študiju ruske zgodovine in kulture. Nisem tako zaslepljen, da bi se ne zavedal, da gre tu predvsem za iracionalne momente, podedovane od naših starih, a kaj si hočem: rade volje priznam, da nisem samo racionalno bitje in da čustvo igra v moji zavesti veliko vlogo. Pa vendar ne tolikšno, da bi za Rusijo naše fantazije ne videl Rusije «realnega socializma» in da bi sam sebi ne odgovoril, da nočem socializma, če naj bo takšen, kakršen je ruski. Kakšen je ruski socializem? Takšen, da je od Marxove ideje v njem ostala samo lupina, izgubila pa se vsaka vsebina. To je birokratični imperij carskega tipa, kakršnega sem še predobro spoznal pri svojem študiju ruske preteklosti, baziran na bistveni neenakosti med ljudmi,

ki so razdeljeni po «činu» (lestvico je prvi uzakonil Peter Velikii) v hierarhijo, podobno piramidi in od nje prav tako nepregibno, težko in mrtvo. V tem sistemu dejstvo, da proizvodna sredstva niso v privatni lasti, nima nikakršnega pomena, kajti množice so kljub temu podvržene stalnemu odtujevanju rezultatov svojega dela, o katerem odloča neka daljna, vsemogočna in nezmožna birokracija. O vladi «sovjetov» v Sovjetski Zvezi ni ne duha ne sluha, celo o vladi tiste elitne skupine «profesionalnih revolucionarjev» ne, o katerih so govorili Nečajev, Tkačev in Lenin. O revoluciji, o kateri je toliko govorila, ni niti sence: revolucija leži balzamirana skupaj z Leninovim truplom v mavzoleju na Rdečem trgu in je kot tisto truplo velika laž. Včasih ji je treba odstraniti kakšen ud in ga zamenjati z voščenicim. Mislim, da je že vsa iz voska.

Ali je oktobrska revolucija, sploh kdaj bila tisti osvobajajoči trenutek, ki da je odprl v zgodovini človestva novo dobo? O revoluciji sem pisal in še več bral, pa bi vendar na to vprašanje ne znal z vso gotovostjo odgovoriti. Mislim na sovjete in pravim ja, mislim na prepoved ustavodajne skupščine januarja 1919, na preganjanja Martova in njegovih menjševikov, na tragično usodo eserov, in pravim ne. Nekaj je gotovo. Ne glede na to, kako se je razvijala ali se izrodila v Rusiji, je revolucija sprožila v svetu, posebej pa še v Evropi, val sil, pričakovanih in upanih, ki so navdahnile milijone ljudi in jih poklicale k političnemu delu, pogosto k žrtvovanju svojega življenja za ideal, ki ga je pred-

stavljala. Tega hotenja, teh žrtev ni mogoče pozabiti, kot z druge strani ni mogoče pozabiti tistih milijonov, ki jih je Stalin pogubil v ruskih vaseh in v gulagih v svojem prepričanju, da cilj posvečuje sredstva. Toda kakšen je bil njegov cilj, komunizem ali avtokracija?

Zase dobro vem, da cilj ne posvečuje sredstev in da ni mogoče priti ne do socializma ne do komunizma tako, da gradiš goro iz človeških lobanj. Nekaj mi je zagonetka: kako da ljudje, ki so prišli v času Stalinove strahovlade v Moskvo in tam dolgo živeli, niso spregledali te preproste resnice in se niso distancirali od početja kremejskega »hozjajina«. Vidali pravi v svoji zadnji knjigi, da je treba prisvojiti Marxovo misel: »To doubt of everything«. Toda, ali mu je bilo treba osemdeset in več let, da se je dokopal do spoznanja, da je treba o vsem dvomiti?

Ko že govorim o Vidaliju, naj rečem še kakšno, o tem kar mislim o Komunistični partiji pri nas v Trstu. Ne morem seveda mimo kominforma in posledic, ki jih je imel v našem življenju. Piše spet Vidali: »Kaj bi se zgodilo, če bi junija 1948 razglasili, da smo »nevtralni« v sporu med KPJ in kominformom? Bili bi odrezani od italijanskega in internacionalnega komunističnega gibanja in Ljubljana bi nas še vedno vodila in usmerjala... ostali bi majhna skupina, raztrgana od notranjih bojov, ločena od mas in mednarodnega demokratičnega gibanja in vse to bi pomenilo končno likvidacijo komunističnega gibanja v Trstu«. (str. 81) Kako mi je žal za starega revolucionarja: spet Macchiavelli ne pa Marx. Ali to pomeni, da mora komunist stranki žrtvovati tudi resnico in pravico in da je »salus partiae prima lex«? Lahko si predstavljam tudi drugačen scenarij, kakor nam ga prikazuje Vidali, in vidim močno tržaško skupino, ki se avtonomno, brez prisile postavi na stran Tita, s tem vpliva na nastanek podobnih gibanj v Italiji in v ostali zahodni Evropi in sproži tisti proces prenavljanja in preverjanja zastarelih predpostavk, ki se je začel oblikovati šele s Prago, dvajset let pozneje.

Toda s »če« zgodovina ne piše. Jaz pa mislim, da Vidali v svoji zadnji knjigi previdno molči o škodi, ki jo je njegovo početje prizadejalo naši narodnostni skupnosti in celemu Trstu, ker je še pogrelo tiste nacionalne spore, ki so jih na meščanski strani na vse kripnje razpihivali. Nekdo je rekel, da v memoarih poveš samo tiste stvari, nad katerimi ti ni treba zardeti. Mislim, da to za njegovo zadnjo knjigo še posebej drži.

V isti sapi, ko govorim o zmotah za časa kominforma, pa moram tudi omeniti svojo hvaležnost KPI, da je v zadnjih letih znala tako glasno in jasno izpričati svojo zavzetost za rešitev slovenskega narodnostnega vprašanja v Italiji. Ne rečem, da stranka tudi sedaj včasih zaskrbljujoče ne zanika, kot pred dobrim letom na primer, ko je prišlo do spogledovanja med Listo za Trst in nekaterimi predstavniki KPI, toda v glavnem je treba reči, da so komunisti edina večja skupina v puščobi tržaškega političnega življenja, ki so se pogumno soočili s ključnim problemom našega

mesta; namreč s problemom odnosa italijanske večine do slovenske manjšine. Nekateri pravijo, da gre samo za taktični maneuver, in morda je tudi tako, pri stranki nikdar ne veš. Vendar jaz mislim, da gre za nekaj več: za potezo, ki se harmonično vključuje v rast in spreminjanje te stranke, kateremu smo priča v zadnjih letih. Kljub nestabilnosti italijanskega političnega življenja je to v resnici sistem, ki se je v zadnjih tridesetih letih prav malo spremenil. Če se kaj spremeni, se po navadi zato, da lahko vse ostane po starem. Edina izjema v tem monotonem vrvežu je KPI, ki se z veliko mladeniško silo zna pomeriti s svojimi miti in jih, če potrebno, tudi pošteno oklestiti. Gre za proces, ki zahteva dosti intelektualne poštenosti in dobršno mero poguma, a ne enega ne drugega zadnje čase ne manjka KPI, kot je videti tako v njenih vrhovih, kakor v njenih koreninah.

Ta proces preverjanja in iskanja, ki je podoben jugoslovanskemu, pa vendarle posebno bolj prožen od jugoslovanskega (KPI si lahko to privoščijo, ker ni na oblasti), je nadvse privlačen in vse pozornosti vreden. Res je, da zaenkrat ni še povsem jasno — vsaj meni ne — kakšno družbo si KPI predstavlja, kakšno hoče zgraditi, potem ko je odklonila model »realnega socializma«. Očividno naj bi bila to pluralistična družba, ki naj bi sklajevala in harmonično združevala stare »buržuazne« svoboščine s iskanjem čim pravičnejših ekonomskih odnosov med ljudmi. Ali gre za utopijo? V premočrten razvoj človeštva, v kakršnega so verjeli mnogi socialisti in idealisti na začetku stoletja, nihče ne upa več. Za vogalom nas vedno lahko čaka kakšen Hitler ali Stalin & Co. ter nas potegne v brezno svojega barbarstva. A z druge strani, ali je mogoče živeti in ne stremeti po izboljšanju razmer, po bolj izbrusenem družbenem sistemu, ki naj odpravi vsaj delno današnje ostrine in kolikor mogoče uredi odnose med nami. Mislim, da je to tako zasidrana nuja v človeški zavesti, da bo socializem in tudi komunizem (čeprav je na žalost to ime omadeževano od tolikih zločinov), vedno aktualen in vabljen. Pri tem se seveda postavlja vprašanje, kakšno vlogo imata Marxova misel in vizija v današnjih težnjah, ki vodijo k socializmu. Kaj je v tej misli še živega, kaj je preživelega?

Ko govorimo o Marxu, se nam večkrat dogaja, da na njegov rojstni dan pripisemo tudi marsikaj, kar ni njegovega, temveč Leninovega. Naj takoj rečem, da ta privesek jaz v celoti odklanjam. Odklanjam v prvi vrsti način boja za socializem, kakršnega si je zamislil Lenin in ki me spominja na makedonsko falango. Strnimo se v kvadrat, mi izbranci, ki smo razumeli notranjo strukturo razvoja stvari, in z železno disciplino vodimo svoj boj za boljši svet. Po mojem povsem drži ugovor Rose Luxemburg, da pelje taka koncepcija stranke naravnost v totalitarizem. To je zgodovinska izkušnja tudi »ad abundantiam« izpričala in pokazala, kako pravilen je bil občutek tistih ruskih socialistov, ki so že leta 1903 v polemiki z Leninom pisali,

da se obnaša, kakor »duh plavajoč nad vodami«. Mislim, da se KPI osvobaja Leninovega kalupa, vendar z veliko muko in počasi, kar je povsem razumljivo, če pomislimo, da je to pač njena originalna oblika. Naj navedem tu še drugi občutek, ki je krožil v Rusiji proti koncu stoletja in ki je bil tokrat naperjen proti Marxu. Pravi Mihajlovskij, eden od vodilnih mislecev narodničestva, v svoji polemiki z marksizmom, ki ga vidi kot zaključen, zaprt sistem: »Za tistega, ki noče misliti, je bilo že vse preiščeno, prežvečeno in potisnjeno v usta: ni treba drugega, kot da požiraš; za tistega, ki noče ničesar storiti, iz tega ali iz onega vzroka, je že vse storjeno od zgodovinske nuje...«.

Občutek imam, da je Mihajlovskij zadel v živo, če pač sprejmemo marksizem takšen, kot nam ga pogosto ponujajo, tako rekoč kot jedilni paket v nekaterih hotelih druge kategorije, ki ga je treba v celoti sprejeti ali pa v celoti odkloniti. Leta 1950 je Einstein zapisal, da so etični aksiomi utemeljeni in izpričani na podoben način kakor znanstveni aksiomi. Resnica je, kar prestane test preizkušnje.

nadaljevanje prihodnjč

PRISPEVKI

Ob poravnavi naročnine so prispevali:

Svetka Grgič, Bazovica, 4.000 lir
Josip Germani, Nabrežina, 4.000 lir
Briščik Mario, Prosek, 5.000 lir
Pertot Slavko, Nabrežina, 4.000 lir
Grunden Leopold, Nabrežina, 4.000 lir
Boris Iskra, Gabrovec, 6.000 lir
Ravel Kodrič, Kontovel, 5.000 lir
Husu Guerino je prispeval 10.000 lir
Emil Bogatec, Devinščina, 10.000 lir

Ob smrti tovariša **RUGGERA MARTINISA**, izreka sekcija KPI Devin-Nabrežina svojcem najgloblje sožalje. V počastitev njegovega spomina prispeva 50.000 lir za sklad Dela;

Sožalju se pridružuje uredništvo.

Ob priliki 1. maja darujejo Koradin Marjo iz Doline 20.000 lir

Josip Ota - Pek iz Boljuca, 10.000 lir
Majda in Rado Mennucci, Bani, 10.000 lir.

Ob 4. obletnici smrti sina Rika, daruje Cena Malalan z Opčin 20.000 lir

DELO - glasilo KPI
za slovensko narodno manjšino
Direktor **ALBIN ŠKERK**
Ureja uredniški odbor
Odgovarja **FERDI ZIDAR**
Uredništvo in uprava:
Trst - Ulica Capitolina, 3
telef. 76.48.72, 74.40.47
Dopisništvo v Gorici: Ulica Locchi, 2
telef. 24.36
Poštni tekoči račun 11/7000
Letna naročnina 6.000 lir
Tisk: Tipo/lito Stella snc
Ulica Molino a Vento 72 - Trst